

УДК 330.341.4:340.13
JEL: E6; H6; H7
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-7-40-48>

СТІЙКІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

©2026 МЕЛЬНИЧЕНКО М. С., ЛЮБЧАК І. С.

УДК 330.341.4:340.13
JEL: E6; H6; H7

Мельниченко М. С., Любчак І. С. Стійкість національної економіки в умовах сучасних трансформацій

У статті досліджено стійкість національної економіки України в умовах сучасних трансформацій. Актуальність теми зумовлена посиленням макроекономічної волатильності, інфляційного тиску, обмеженістю фінансових ресурсів та впливом воєнного стану. Стійкість національної економіки розглядається як інтегральна властивість економічної системи. Стан національної економічної стійкості відображає здатність економіки забезпечувати макроекономічну рівновагу, адаптацію до шоків та відновлення після кризових періодів. Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів до трактування економічної стійкості та оцінка сучасного стану стійкості національної економіки України. Також визначено основні напрями її посилення в умовах трансформаційних процесів. У роботі застосовано системний, структурний і порівняльний підходи. Проаналізовано макроекономічні, фінансові, інвестиційні та зовнішньоекономічні індикатори, а також реальний сектор економіки. Результати дослідження засвідчили, що економіка України характеризується високим рівнем волатильності та нестабільною динамікою розвитку. Найбільший дестабілізуючий вплив мають воєнні дії, пандемічні шоки та структурні дисбаланси економіки. Водночас встановлено наявність адаптаційного потенціалу національної економічної системи, що проявляється у відновленні позитивної динаміки макроекономічних показників після кризових періодів. Підтверджено зростання фіскального навантаження на економіку та посилення боргової залежності держави. Це формує ризики для довгострокової макроекономічної стабільності та підвищує вразливість фінансової системи. Доведено необхідність посилення інституційної спроможності держави, підвищення ефективності бюджетної політики та розвитку реального сектора економіки. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою інтегральних підходів до оцінювання економічної стійкості та формуванням ефективних механізмів підвищення резильєнтності національної економіки. Особливу увагу доцільно приділити дослідженню структурних диспропорцій та довгострокових факторів економічного зростання.

Ключові слова: стійкість національної економіки; резильєнтність; макроекономічна стабільність; фіскальна політика; трансформаційні процеси; економічна безпека.

Рис.: 3. **Бібл.:** 19.

Мельниченко Микола Сергійович – власник адвокатського бюро «Мельниченко і партнери» (Вознесенський узвіз, 10а, Київ, 04053, Україна)

E-mail: melnynchenko88@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-3957-7639>

Любчак Ірина Станіславівна – доктор філософії, доцент Державного торговельно-економічного університету (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: i.lyubchak@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3988-2704>

UDC 330.341.4:340.13
JEL: E6; H6; H7

Melnynchenko M. S., Liubchak I. S. Sustainability of the National Economy in the Conditions of Modern Transformations

The article examines the stability of the national economy of Ukraine in the conditions of modern transformations. The relevance of the topic is due to the increase in macroeconomic volatility, inflationary pressure, limited financial resources and the influence of martial law. The stability of the national economy is considered as an integral property of the economic system. The state of national economic stability reflects the ability of the economy to ensure macroeconomic balance, adaptation to shocks and recovery after crisis periods. The aim of the study is to generalize theoretical approaches to the interpretation of economic stability and assess the current state of the stability of the national economy of Ukraine. The main directions of its strengthening in the conditions of transformation processes are also identified. The work uses systemic, structural and comparative approaches. Macroeconomic, financial, investment, real sector and foreign economic indicators are analyzed. The results of the study showed that the economy of Ukraine is characterized by a high level of volatility and unstable development dynamics. The greatest destabilizing impact is exerted by military actions, pandemic shocks and structural imbalances of the economy. At the same time, the adaptive potential of the national economic system has been determined, which is manifested in the restoration of positive dynamics of macroeconomic indicators after crisis periods. The growth of the fiscal burden on the economy and the strengthening of the State's debt dependence have been confirmed. This creates risks for long-term macroeconomic stability and increases the vulnerability of the financial system. The need to strengthen the institutional capacity of the State, increase the efficiency of budgetary policy and the development of the real sector of the economy has been proved. Prospects for further research are related to the development of integrated approaches to assessing economic stability and the formation of efficient mechanisms for increasing the resilience of the national economy. It is advisable to pay special attention to the study of structural imbalances and long-term factors of economic growth.

Keywords: stability of the national economy; resilience; macroeconomic stability; fiscal policy; transformation processes; economic security.

Fig.: 3. **Bibl.:** 19.

Melnynchenko Mykola S. – Owner of the Law Office "Melnynchenko and Partners" (10a Voznesenskyi Uzviz, Kyiv, 04053, Ukraine)

E-mail: melnynchenko88@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-3957-7639>

Liubchak Iryna S. – PhD, Associate Professor of the State University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: i.lyubchak@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3988-2704>

Сучасний стан національної економіки України формується під впливом дестабілізуючих факторів, пов'язаних із воєнним станом та обмеженими фінансовими ресурсами бюджетів усіх рівнів. У результаті відповідних процесів відбувається посилення макроекономічної волатильності, інфляційного тиску та зниження економічної активності. Стійкість національної економіки є інтегральною властивістю економічної системи. Забезпечення економічної стійкості є важливим задля збалансування макроекономічного середовища та відновлення сталого економічного розвитку країни.

Архітектура стійкості визначає спроможність забезпечити макроекономічну рівновагу й адаптуватися до екзогенних та ендогенних шоків. Стійкість національної економіки як категорія враховує фінансову, виробничу, інвестиційну, інноваційну та інституційну складові. Синергія відповідних категорій формує економічну резильентність держави. За таких умов доцільним є наукове обґрунтування концепції забезпечення стійкості національної економіки як системної характеристики її здатності до резильентності в умовах зовнішніх і внутрішніх впливів.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ ТА АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питання щодо стійкості національної економіки в умовах сучасних трансформацій є досить поширеним серед наукової спільноти. Більшість науковців розглядають категорію економічної стійкості як складову частину національної стійкості. Зокрема, Хома Н. М. [14] визначає, що національна стійкість має міждисциплінарний підхід і включає політологічні аспекти функціонування країни, державне управління, національну безпеку, економіку, оборону та ін. Дослідники Філатов Б. А., Клімов Д. І. [13] у своїх наукових працях стверджують, що забезпечення національної економічної безпеки є одним із найважливіших напрямів державної політики, особливо в умовах воєнного часу, глибокої політичної нестабільності, трансформації глобальних економічних зв'язків і структурної перебудови української економіки.

Група науковців – Залізнюк В. П., Калюжна Н. Г., Щелкунов І. В. [6] – визначає, що економічна стійкість як ключовий компонент стратегії національної безпеки спрямована на те, щоб краще підготувати країну до того, щоб передбачити, витримати та відновитися від будь-якого типу шоку, зриву чи стресу, яких вона може зазнати. У продовження цього Пікуліна О. В., Огданський К. М., Пікуліна Н. Ю. [11] аргументують, що економічна стійкість країни може бути забезпечена за умови ефективного управління основними макроекономічними показниками.

Відповідно до визначення Щелкунова І. В. [15], стійкість економічної системи є фундаментом, на якому ґрунтується її економічна безпека держави, та одним з ключових критеріїв її забезпечення. Водночас, як стверджує Луцик Ю. О. [8], економічна стійкість є вагомим напрямом політики держави у сфері безпеки. Також Тимошенко А. О. [12] обґрунтовує, що економічна стійкість є безперервним процесом, що підтримується заходами державного регулювання і, що особливо важливо, як система – здатна зберігати фінансову цілісність.

Сучасні дослідження розглядають стійкість національної економіки в системі концепції сталого розвитку. Зокрема, Боу Х. [17] аргументує, що забезпечення довгострокової макроекономічної стабільності залежить від досягнення економічних, екологічних і соціальних складових державної політики.

Важливим напрямом сучасних досліджень є також вивчення інституційних чинників економічної стійкості. Зокрема, Люльов О., Пімоненко Т., Чен Й., Квілінський О. [18] встановлюють, що макроекономічна стабільність формується під впливом інституційного середовища та поведінкових характеристик економічних агентів. Поряд із цим, Підлісна О., Дученко М. [19] акцентують увагу на структурних трансформаціях сучасної економіки, обґрунтовуючи, що цифровізація, технологічні зміни, глобалізаційні процеси та нові економічні ризики формують необхідність перегляду традиційних механізмів забезпечення економічної стійкості.

Аналіз наукових підходів до стійкості національної економіки в умовах трансформацій свідчить про формування кількох основних напрямів дослідження. Переважає системно-міждисциплінарний підхід, у межах якого національна стійкість розглядається як комплексна категорія, що охоплює економічні, політичні та безпекові аспекти. У цьому контексті економічна стійкість є складовою національної безпеки.

Безпековий підхід визначає здатність економіки протидіяти кризам і зовнішнім шокам, особливо в умовах воєнного стану та глобальної нестабільності. *Макроекономічний підхід* розглядає стійкість як результат збалансованості основних показників і ефективного державного регулювання. *Інституційний підхід* обґрунтовує роль державної політики в забезпеченні фінансової та економічної стабільності.

На основі проведеного дослідження наукових джерел варто виділити певну фрагментарність підходу до визначення категорії «стійкість національної економіки». Недостатньо розроблені інтегральні методи оцінювання економічної стійкості.

Потребує поглиблення аналіз диспропорцій і довгострокової структурної стійкості економіки. Відповідно до цього, варто зазначити, що дослідження стійкості національної економіки в умовах сучасних трансформацій є актуальним і своєчасним.

МЕТА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад і аналіз сучасного стану стійкості національної економіки України в умовах трансформаційних процесів та визначення основних напрямів її посилення в контексті макроекономічної волатильності.

Методологічною основою дослідження є системний підхід, методи наукової абстракції, логічного узагальнення, аналізу та синтезу, а також порівняння та узагальнення. Зокрема, *системний підхід* використано для дослідження категорії «стійкість національної економіки» як комплексної системи, що формується під впливом взаємопов'язаних макроекономічних, фінансових, інституційних і соціально-економічних факторів. *Методи наукової абстракції, логічного узагальнення, аналізу та синтезу* дозволили обґрунтувати економічний зміст категорії «стійкість національної економіки» та визначити її взаємозв'язок із економічною безпекою, резильєнтністю і сталим розвитком. *Порівняльний аналіз* застосовано для зіставлення наукових підходів до трактування економічної стійкості. Статистичний аналіз спрямований на оцінку динаміки основних макроекономічних індикаторів України. *Метод узагальнення* використаний для формування висновків щодо сучасного стану економічної стійкості та визначення напрямів її посилення.

Інформаційною базою дослідження є офіційні статистичні й аналітичні матеріали. Використано дані Міністерства фінансів України [10], Державної служби статистики України [9] та відкритих інформаційно-аналітичних джерел. Як теоретичну основу досліджено сучасні наукові праці українських і зарубіжних дослідників з питань економічної стійкості, національної безпеки та макроекономічної стабільності. Емпіричне дослідження проведено на основі офіційних макроекономічних показників України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стійкість національної економіки є комплексною економічною категорією. Архітектоніка стійкості враховує здатність економічної системи забезпечувати макроекономічну рівновагу в трансформаційних умовах. Категорія економічної стійкості знаходиться в синергії із економічною безпекою, резильєнтністю та сталим розвитком країни.

Економічна сутність стійкості полягає у здатності національної економіки до адаптації в умовах

структурних змін. За своїм функціоналом стійкість спрямована на підтримання стабільності фінансової системи та збереження інституційної цілісності. Основними показниками, які визначають рівень національної економічної стійкості, є:

- ✦ *макроекономічні показники* – темп зростання ВВП, ВВП на душу населення, дефіцит бюджету, рівень боргового навантаження країни, рівень інфляції, рівень безробіття, продуктивність праці;
- ✦ *фінансові показники* – обсяг міжнародних резервів, облікова ставка центрального банку, капіталізація банківської системи, стабільність валютного курсу.
- ✦ *інвестиційні показники* – валове нагромадження основного капіталу, обсяг капітальних інвестицій, прямі іноземні інвестиції, інвестиції у НДДКР, рівень інвестиційної активності;
- ✦ *показники реального сектора економіки* – індекс промислового виробництва, обсяг сільськогосподарського виробництва, продуктивність підприємств, рентабельність діяльності, рівень завантаження виробничих потужностей;
- ✦ *зовнішньоекономічні показники* – експорт товарів і послуг, імпорт, сальдо торговельного балансу, платіжний баланс, зовнішній борг, рівень диверсифікації експорту.

Таким чином, стійкість національної економіки формується під впливом сукупності взаємопов'язаних факторів. У своїй синергії відповідні фактори визначають рівень адаптивності національної економіки до сучасних трансформаційних процесів. У цьому контексті важливим є аналіз макроекономічних показників, які визначають загальний стан функціонування економічної системи, рівень її збалансованості та спроможність забезпечувати стає економічне зростання. Аналіз основних макроекономічних показників України дозволить оцінити сучасний рівень стійкості національної економіки та визначити основні тенденції її розвитку в умовах сучасних трансформацій (рис. 1).

Аналіз динаміки приросту номінального ВВП дозволяє визначити загальні тенденції макроекономічної волатильності та циклічності розвитку національної економіки. Зокрема, у період з 2010–2013 рр. наявна відносно стала динаміка темпів приросту ВВП. У 2012–2013 рр. визначено відносне скорочення показника, що пов'язано із впливом внутрішніх структурних дисбалансів економіки. У 2014–2015 рр. відбулося різке погіршення показників із переходом до негативних значень [9; 10]. Причинно-наслідковими зв'язками є військово-

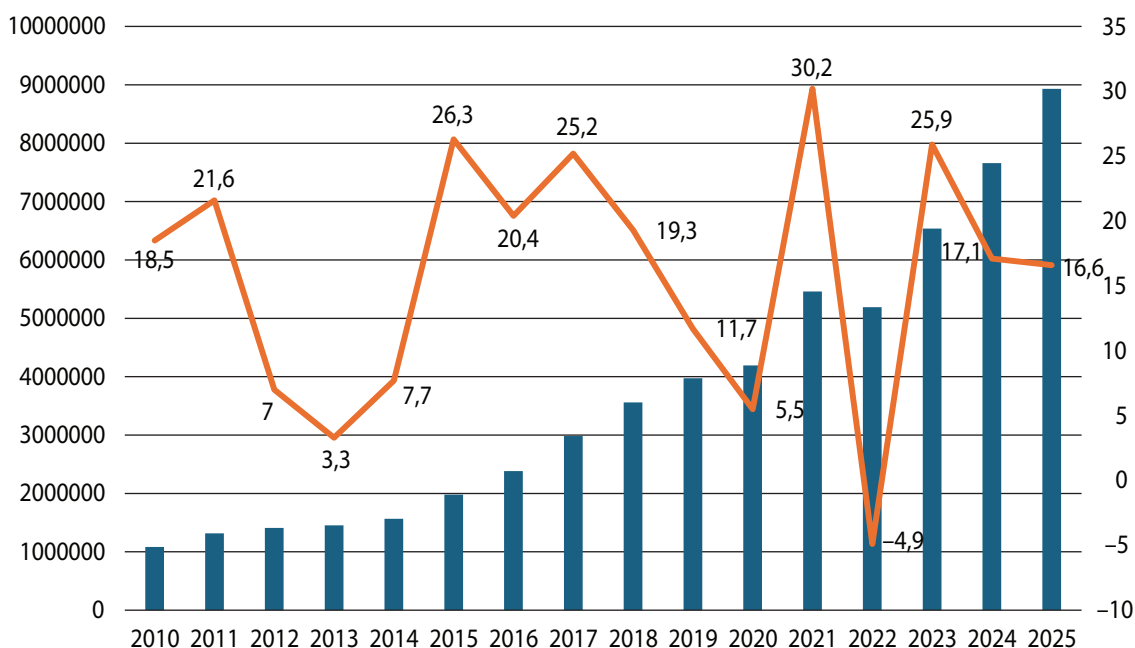

Рис. 1. Темп приросту номінального ВВП України, 2010–2025 рр., млн грн, %

Джерело: авторська розробка на основі [9; 10].

політичні загрози та початок воєнних дій на сході країни.

У період з 2016–2019 рр. національна економіка мала тенденцію до адаптації, що зумовило відновлення позитивної динаміки економічного зростання. Вже у 2020 р. спостерігається суттєве уповільнення економічної активності, що пов'язано з поширенням пандемії та зниженням економічної активності. Вагомий вплив на стан ВВП здійснив початок повномасштабного вторгнення у 2022 р. Військові дії посилюють деструктивні фактори впливу на економічну систему.

У 2023–2025 рр. простежується відновлення позитивних темпів приросту номінального ВВП із тенденцією до поступового зростання. Така ситуація свідчить про часткову адаптацію економіки до умов сучасних трансформацій. Поміж того, загальний рівень волатильності є високим. Таким чином, отримані результати підтверджують наявність нестабільної траєкторії розвитку національної економіки. Така динаміка визначає потребу посилення механізмів забезпечення її стійкості в умовах зовнішніх і внутрішніх впливів (рис. 2).

Дослідження відповідних індикаторів оцінює фінансову стійкість національної економіки в умовах трансформацій. Загальна траєкторія показників свідчить про посилення фінансового навантаження на економічну систему. Причинно-наслідковими зв'язками є зростання потреб у бюджетному фінансуванні в умовах воєнного стану [4; 9; 10]. Додаткове навантаження формують витрати

на оборону, соціальну підтримку та відновлення інфраструктури [5]. У таких умовах держава змушена активно залучати боргові ресурси. Відповідні фінансово-економічні відносини поступово змінюють структуру державних фінансів.

Зростання боргової компоненти відображає посилення залежності від внутрішніх і зовнішніх запозичень. Відповідна тенденція пов'язана із обмеженим рівнем внутрішніх доходів бюджету. Дефіцитне фінансування формує довгостроковий борговий тиск. Результатом такої дії є посилення дисбалансу економіки. Одночасно зберігається макроекономічна стабільність завдяки міжнародній фінансовій підтримці. Однак накопичення боргових зобов'язань підсилює ризики фінансової стійкості в середньостроковій перспективі та потребує посилення ефективності бюджетної політики.

Важливим макроекономічним індикатором, що характеризує рівень стійкості національної економіки, є індекс споживчих цін. Динаміка показника визначає рівень інфляційних процесів, рівень цінової стабільності та ефективність реалізації грошово-кредитної й фінансової політики держави. В умовах сучасних трансформацій інфляція суттєво впливає на купівельну спроможність населення, фінансову стійкість суб'єктів господарювання та загальну макроекономічну рівновагу. Відповідно, аналіз індексу споживчих цін дозволяє оцінити характер інфляційних тенденцій і визначити їхній вплив на стійкість національної економіки.

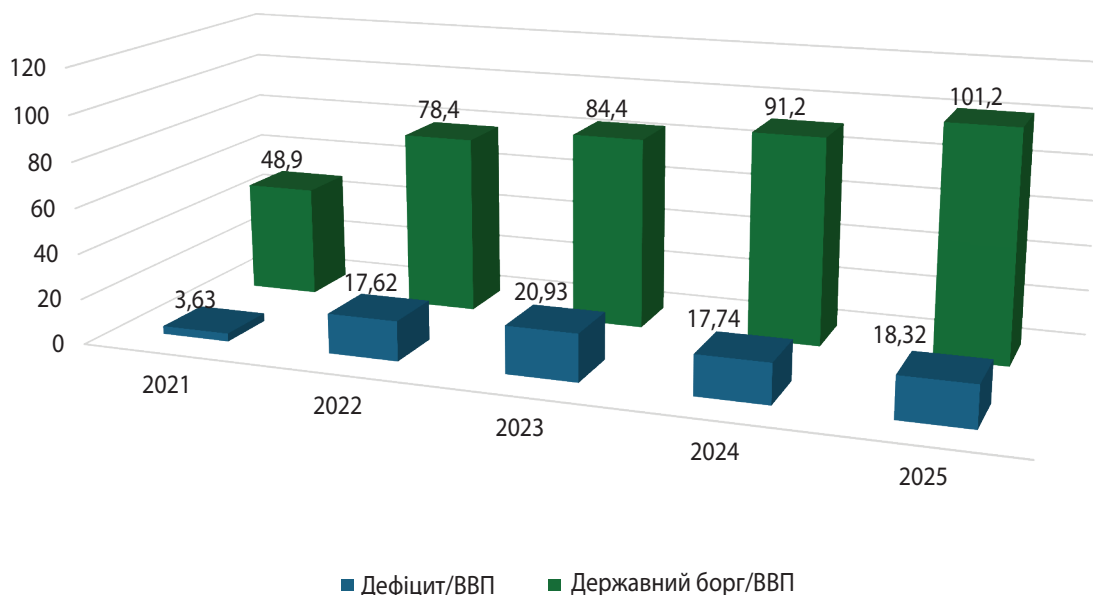

Рис. 2. Індикатори стійкості національної економіки, 2021–2025 рр., % до ВВП

Джерело: авторська розробка на основі [4; 9; 10].

Аналіз індексу споживчих цін спрямований на оцінку впливу інфляційних процесів на рівень макроекономічної стійкості національної економіки (рис. 3). З початку аналізованого періоду, а саме – з 2014 року, динаміка показника має суттєве посилення інфляційного тиску, що було зумовлено комплексною дією воєнно-політичних, валютно-фінансових і структурних факторів. На втрату цінової стабільності та поглиблення макроекономічних дисбалансів суттєвий вплив здійснили девальвація національної валюти, порушення функціонування виробничих ланцюгів та скорочення внутрішньої пропозиції товарів і послуг.

У період з 2016 р. по 2021 р. інфляційні процеси поступово сповільнювалися. Така тенденція свідчила адаптацію економічної системи до нових умов функціонування. Реалізація заходів монетарної політики, стабілізація валютного ринку та часткове відновлення економічної активності сприяли зниженню інтенсивності інфляційного тиску. Цінова динаміка характеризувалась внутрішніми структурними обмеженнями та зовнішніми економічними ризиками.

Повномасштабне вторгнення у 2022 р. суттєво вплинуло на прискорення інфляційних процесів. Руїнування виробничої та транспортної інфра-

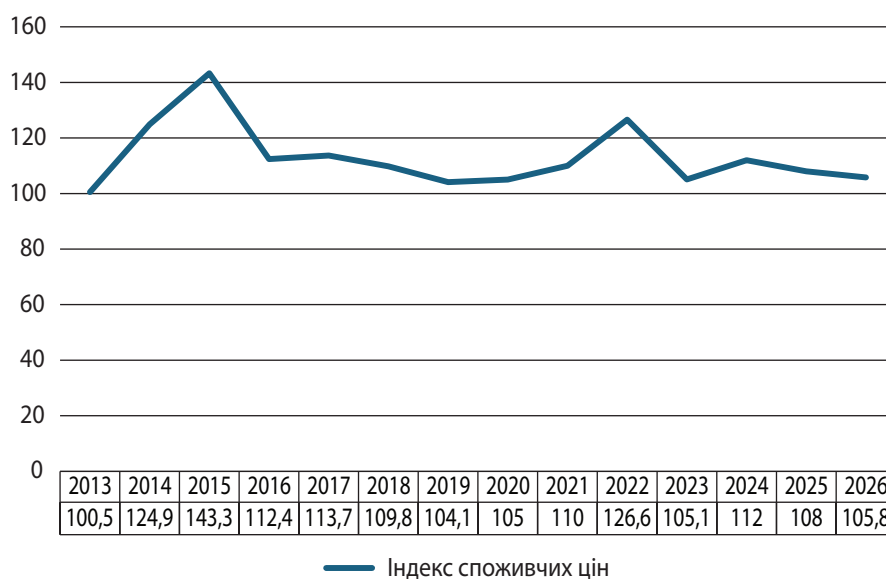

Рис. 3. Динаміка індексу споживчих цін, 2013–2026 рр., %

Джерело: авторська розробка на основі [4; 9; 10].

структури, розрив логістичних ланцюгів, зростання витрат виробництва, розширення бюджетних видатків і посилення дисбалансу між сукупним попитом і пропозицією істотно погіршили цінову стабільність. За таких умов інфляція є вагомим фактором зниження реальних доходів населення, погіршення фінансових результатів суб'єктів господарювання та посилення макроекономічної нестабільності.

Упродовж 2023–2026 рр. – наявна тенденція до поступової нормалізації інфляційних процесів. Така динаміка є наслідком адаптації економіки до умов воєнного стану, підвищення ефективності монетарного регулювання, стабілізації валютного ринку, відновлення логістики та отримання міжнародної фінансової допомоги. Економічна стійкість даного періоду має переважно адаптивний характер, оскільки високий рівень державних видатків, структурні диспропорції економіки та невизначеність безпекового середовища продовжують формувати інфляційні ризики.

Динаміка індексу споживчих цін підтверджує, що інфляційні процеси є одним із визначальних індикаторів стійкості національної економіки. Характер їх змін відображає ефективність державної макроекономічної політики, рівень адаптивності економічної системи до кризових явищ та її здатність підтримувати макроекономічну рівновагу в умовах сучасних трансформацій.

Таким чином, стійкість національної економіки України формується в умовах високої макроекономічної волатильності. Динаміка основних макроекономічних показників свідчить про нерівномірність економічного розвитку. Водночас зберігається здатність економічної системи до часткової адаптації, що проявляється у відновленні позитивних тенденцій зростання після шоків спадів. Така адаптація має нестійкий характер і залежить від зовнішньої фінансової підтримки та фіскальних можливостей держави. Макроекономічна стійкість визначена здатністю держави забезпечувати збалансований розвиток фінансової, виробничої та інституційної складових економіки. Порушення синергії відповідних показників може призвести до виникнення мультиплікативного ефекту, що проявляється в посиленні інфляційних процесів та уповільненні економічного зростання.

Характерним для поточного рівня економічної стійкості є посилення фіскальних дисбалансів і зростання боргового навантаження. Вказані фінансово-економічні відносини формують додаткові ризики для довгострокової макроекономічної стабільності [7]. Це зумовлює необхідність посилення механізмів управління економічною

стійкістю. У цьому контексті важливим є розвиток інституційної спроможності держави, підвищення ефективності бюджетної політики та оптимізація структури державних витрат. Розвиток внутрішніх джерел економічного зростання через стимулювання інвестиційної активності, модернізацію реального сектора та підвищення продуктивності праці є необхідним для збалансування макроекономічного середовища.

Важливою характеристикою національної економіки є зростання ролі інституційних факторів у забезпеченні її стійкості. Задля досягнення зниження макроекономічної невизначеності доцільним є посилення ефективності державного правління. В частині підвищення інвестиційної привабливості країни та зміцнення довіри економічних агентів необхідним є розвиток дієвого регуляторного середовища, забезпечення прозорості бюджетного процесу та передбачуваності економічної політики.

Напрями посилення стійкості національної економіки мають ґрунтуватися на комплексному підході. Зокрема, доцільним є вдосконалення фіскальної політики через підвищення ефективності податкового адміністрування та зменшення дефіциту бюджету без надмірного скорочення видатків. У системі управління державним боргом важливим є диверсифікація джерел запозичень і подовження строковості боргових зобов'язань. Це дозволить знизити ризики ліквідності та зменшити вплив зовнішніх фінансових факторів. Водночас забезпечення стійкості національної економіки потребує узгодження фіскальної, монетарної, інвестиційної та структурної політики держави. Комплексність відповідних заходів сприятиме зниженню макроекономічних дисбалансів, підвищенню ефективності використання державних ресурсів. У результаті на національному рівні відбудеться активізація підприємницької діяльності та формування передумов для сталого економічного розвитку.

Задля посилення національної економічної стійкості необхідним є зміцнення реального сектора економіки. Це передбачає стимулювання інвестицій у виробництво, інновації та відновлення промислового потенціалу. Підвищення продуктивності підприємств і модернізація технологічної бази дозволять сформувати внутрішні драйвери економічного зростання. Додатково важливо розширювати експортну базу та зменшувати сировинну залежність економіки, що підвищить її стійкість до зовнішніх коливань.

Одним із вагомих напрямів посилення економічної стійкості є підвищення ефективності використання внутрішнього економічного потенціалу.

Зокрема, варто звернути увагу на активізацію інноваційної діяльності, розвиток людського капіталу, цифровізацію економічних процесів та модернізацію виробничої інфраструктури. Дієва держана політика у відповідних сферах сприятиме формуванню нових джерел економічного зростання, зменшенню структурних диспропорцій та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки. У сукупності реалізація зазначених заходів створює передумови для підвищення резильєнтності національної економіки та забезпечення її довгострокової стабільності в умовах сучасних трансформацій.

ОБГОВОРЕННЯ

Отримані результати загалом підтверджують висновки сучасних наукових досліджень щодо сутності та ролі економічної стійкості в забезпеченні національної безпеки. Зокрема, результати дослідження узгоджуються з висновками авторів Білоконь М. В., Смаглюк А. А. [1] та Залізник В. П., Калюжна Н. Г., Щелкунов І. В. [6], які розглядають економічну стійкість як базову складову економічної безпеки. Проведений аналіз також підтверджує, що макроекономічна стабільність, збалансованість державних фінансів та ефективна інституційна політика є вагомими факторами посилення стійкості національної економіки. Відповідна теза узгоджена із висновками Люльова О., Пимоненко Т., Чена Й., Квілінського А. [18] щодо визначальної ролі інституційного середовища та якості державного управління в забезпеченні макроекономічної стабільності.

Отримані результати доповнюють дослідження Боковець В., Давидюк Л., Григорук І. [2] та Гапеевої О., Вітютіні Є. [3], розширюючи їх комплексним аналізом сучасних макроекономічних тенденцій. На відміну від попередніх праць, економічна стійкість розглядається як інтегрована система, що включає фінансову, соціальну, інституційну та безпекову складові в умовах воєнного стану.

Результати дослідження узгоджені із дослідженнями Тимошенка А. О. [12] та Щелкунова І. В. [15] щодо взаємозалежності економічної стійкості, державних фінансів та системи економічної безпеки. Водночас вони доповнюють висновки Баули О., Свиначенка Д., Лютак О., Іванцова С., Жидика А. [16], які обґрунтовують необхідність поєднання фінансової стійкості, інвестицій у людський потенціал та інституційні реформи для зміцнення національної економіки. Разом із тим, дослідження доповнює зазначені підходи практичним аналізом сучасних макроекономічних тенденцій України із використанням офіційних статистичних даних, бюджетної інформації та фінансових показників за останні роки.

Науковий внесок авторів полягає в узагальненні сучасних наукових підходів до економічної стійкості та у формуванні комплексного бачення її структури. У роботі систематизовано основні фактори забезпечення економічної стійкості та визначено пріоритетні напрями її посилення в умовах сучасних трансформацій.

Обмеженнями дослідження є використання офіційних статистичних даних, доступність яких у період воєнного стану є частково обмеженою. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення інтегральної системи оцінювання економічної стійкості та її прогнозування в умовах післявоєнного відновлення.

ВИСНОВКИ

Отже, стійкість національної економіки є складною багатовимірною категорією, яка формується під впливом взаємопов'язаних факторів. В умовах сучасних трансформацій стійкість національної економіки має характер системної резильєнтності. Дослідження макроекономічної динаміки України підтвердило наявність високої волатильності економічного розвитку. Причинно-наслідковими зв'язками є вплив воєнних дій і соціально-економічна розбалансованість.

У ході дослідження виявлено часткові процеси адаптації економічної системи. Такі тенденції проявляються у відновленні позитивних темпів зростання після періодів спаду. Разом із тим, зростання фіскального навантаження та боргової залежності формує додаткові ризики для довгострокової макроекономічної стабільності. В результаті варто зазначити, що забезпечення стійкості національної економіки потребує комплексного підходу. Основою комплексного підходу має стати посилення інституційної спроможності держави, підвищення ефективності бюджетної політики та розвиток реального сектора економіки. Важливими напрямками є диверсифікація джерел економічного зростання, стимулювання інвестиційної активності та зменшення зовнішньої залежності. Реалізація таких заходів створює передумови для підвищення економічної резильєнтності України та забезпечення її довгострокової стійкості в умовах сучасних трансформацій. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білоконь М. В., Смаглюк А. А. Економічна безпека України в умовах гібридних загроз. *Український економічний часопис*. 2024. Вип. 5. С. 118–124. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-5-21>

2. Боковець В., Давидюк Л., Григорук І. Інновації, економічна стійкість і стабільний розвиток: теоретичні та практичні аспекти. *Innovation and Sustainability*. 2024. № 4. С. 180–188.
DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2024.4.180.188>
3. Гапєєва О. М., Вітютин Є. Ю. Економічна стабільність як основа стійкості держави в контексті сучасних досягнень та викликів. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-27>
4. Державний веб-портал бюджету для громадян. *Open budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
5. Закон України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» від 19 листопада 2024 р. № 4059-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>
6. Залізнюк В. П., Калюжна Н. Г., Щелкунов І. В. Економічна стійкість як базовий концепт у сфері національної безпеки. *Бізнес Інформ*. 2024. № 8. С. 6–12.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-6-12>
7. Карпенко О. І. Економічна безпека країни та міжнародні рейтинги: аналіз та інструменти оцінювання. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023. Вип. 3. С. 5–12.
DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-3-1>
8. Луцик Ю. О. Економічна безпека в умовах глобальних викликів та загроз. *Таврійський науковий вісник. Серія «Економіка»*. 2023. Вип. 15. С. 74–83.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.9>
9. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/>
10. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>
11. Пікуліна О. В., Огданський К. М., Пікуліна Н. Ю. Аналіз впливу зовнішньої заборгованості на фінансову стійкість та національну економічну безпеку України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-2>
12. Тимошенко А. О. Економічна стійкість державних фінансів у системі забезпечення національної безпеки. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2025. Т. 2. № 8. С. 247–255.
DOI: [https://doi.org/10.60022/2\(8\)-305](https://doi.org/10.60022/2(8)-305)
13. Філатов Б. А., Клімов Д. І. Аналіз сучасного стану стійкості національної економічної безпеки. *Економічний простір*. 2025. № 201.
DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.201.220-224>
14. Хома Н. М. Національна стійкість: зміст та стратегія забезпечення в умовах війни та повоєнного відновлення. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Історія. Політологія»*. 2024. Вип. 38. С. 119–128.
DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-14-38-119-128>
15. Щелкунов І. В. Інтерпретація поняття національної економічної стійкості. *Сталий розвиток економіки*. 2026. № 1. С. 77–82.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-12>
16. Baula O., Svyarenko D., Liutak O., Ivantsov S., Zhydyk A. Modelling of national economic development in the context of ensuring sustainable development and human capital progress. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2025. Vol. 3. P. 132–143.
DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.62.2025.4773>
17. Bo H. The evolution of concepts of sustainable development and environmental sustainability of national economic systems. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 12. Т. 2. С. 172–179.
DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-2-294-172-179>
18. Lyulyov O., Pimonenko T., Chen Y., Kwilinski A. Macroeconomic stability of the country: the nexus of institutional and behavioural dimensions. *Economics and Sociology*. 2023. Vol. 16. No. 4. P. 264–288.
DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2023/16-4/13>
19. Pidlisna O., Duchenko M. Analysis of transformations of the modern economy. *Technology Audit and Production Reserves*. 2023. No. 2/4. P. 32–36.
DOI: <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2023.279945>

REFERENCES

- Baula O., Svyarenko D., Liutak O., Ivantsov S. & Zhydyk A. (2025). Modelling of national economic development in the context of ensuring sustainable development and human capital progress. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 3, 132–143. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.62.2025.4773>
- Bilokon M. V. & Smahliuk A. A. (2024). Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh hibrydnykh zahroz [Economic security of Ukraine in the conditions of hybrid threats]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, 5, 118–124. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-5-21>
- Bo H. (2025). The evolution of concepts of sustainable development and environmental sustainability of national economic systems. *Aktualni problemy ekonomiky*, 12(2), 172–179. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-2-294-172-179>
- Bokovets V., Davydiuk L. & Hryhoruk I. (2024). Innovatsii, ekonomichna stiikist i stabilnyi rozvytok: teoretychni ta praktychni aspekty [Innovations, economic resilience and sustainable development: theoretical and practical aspects]. *Innovation and Sustainability*, 4, 180–188. <https://doi.org/10.31649/ins.2024.4.180.188>
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. <https://stat.gov.ua/>
- Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian. *Open budget*. <https://openbudget.gov.ua/>
- Filatov B. A. & Klimov D. I. (2025). Analiz suchasnoho stanu stiikosti natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky [Analysis of the current state of resilience of national economic security]. *Ekonomichnyi prostir*, 201. <https://doi.org/10.30838/EP.201.220-224>

- Hapieieva O. M. & Vitiutin Ye. Yu. (2024). Ekonomichna stabilnist yak osnova stiikosti derzhavy v konteksti suchasnykh dosiahnen ta vyklykiv [Economic stability as a basis of state resilience in the context of modern achievements and challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-27>
- Karpenko O. I. (2023). Ekonomichna bezpeka krainy ta mizhnarodni reitynhy: analiz ta instrumenty otsiniuvannia [Economic security of the country and international ratings: analysis and assessment tools]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, 3, 5–12. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-3-1>
- Khoma N. M. (2024). Natsionalna stiikist: zmist ta stratehiia zabezpechennia v umovakh viiny ta povoiennoho vidnovlennia [National resilience: content and strategy of provision in conditions of war and post-war recovery]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Istoriia. Politolohiia»*, 38, 119–128. <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-14-38-119-128>
- Lutsyk Yu. O. (2023). Ekonomichna bezpeka v umovakh hlobalnykh vyklykiv ta zahroz [Economic security in the conditions of global challenges and threats]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriiia «Ekonomika»*, 15, 74–83. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.9>
- Lyulyov O., Pimonenko T., Chen Y. & Kwilinski A. (2023). Macroeconomic stability of the country: the nexus of institutional and behavioural dimensions. *Economics and Sociology*, 4(16), 264–288. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2023/16-4/13>
- Ministerstvo finansiv Ukrainy. [Ministry of Finance of Ukraine]. <https://www.mof.gov.ua>
- Pidlisna O. & Duchenko M. (2023). Analysis of transformations of the modern economy. *Technology Audit and Production Reserves*, 2/4, 32–36. <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2023.279945>
- Pikulina O. V., Ohdanskyi K. M. & Pikulina N. Yu. (2023). Analiz vplyvu zovnishnoi zaborhovanosti na finansovu stiikist ta natsionalnu ekonomichnu bezpeku Ukrainy [Analysis of the impact of external debt on financial stability and national economic security of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-2>
- Shchelkunov I. V. (2026). Interpretatsiia poniattia natsionalnoi ekonomichnoi stiikosti [Interpretation of the concept of national economic resilience]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 1, 77–82. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-12>
- Tymoshenko A. O. (2025). Ekonomichna stiikist derzhavnykh finansiv u systemi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky [Economic stability of public finances in the system of national security provision]. *Aktualni problemy staloho rozvytku*, 8(2), 247–255. [https://doi.org/10.60022/2\(8\)-305](https://doi.org/10.60022/2(8)-305)
- Ukraina. (2024, November 19). *Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2025 rik* [On the State Budget of Ukraine for 2025]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>
- Zalizniuk V. P., Kaliuzhna N. H. & Shchelkunov I. V. (2024). Ekonomichna stiikist yak bazovyi kontsept u sferi natsionalnoi bezpeky [Economic resilience as a basic concept in the field of national security]. *Biznes Inform*, 8, 6–12. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-6-12>
- Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.
Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.
Інструменти ШІ в підготовці цієї роботи не використовувались.
- Стаття надійшла до редакції / Received: 08.07.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 21.07.2026
Оприлюднено / Published: 17.08.2026

УДК 338.439:338.24

JEL: Q01; Q18

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-7-48-62>

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ПОЛІТИКИ СТІЙКОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ СИСТЕМ НА ОСНОВІ УПРАВЛІНСЬКОЇ СПРОМОЖНОСТІ, КЛІМАТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА РЕСУРСНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

©2026 КЛИМЕНКО Н. А., НЕГРЕЙ М. В.

УДК 338.439:338.24

JEL: Q01; Q18

Клименко Н. А., Негрей М. В. Концептуальна модель політики стійкості продовольчих систем на основі управлінської спроможності, кліматичної адаптації та ресурсної ефективності

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю формування ефективної політики забезпечення стійкості продовольчих систем в умовах посилення кліматичних, економічних і геополітичних викликів, що потребує комплексного врахування екологічних, економічних, соціальних та інституційних чинників. Мета статті полягає в обґрунтуванні наукових засад формування політики щодо стійких продовольчих систем на основі аналізу сучасного наукового дискурсу, бібліометричного картування досліджень та узагальнення практик багаторівневого управління в Європейському Союзі. Використано методи системного, порівняльного та бібліометричного аналізу, контент-аналізу наукових джерел, концептуального моделювання, а також інструментарій VOSviewer для аналізу 2331 наукової публікації, індексованої в базі даних Scopus. Досліджено су-